

Міністерство освіти і науки України
Національний університет фізичного виховання і спорту України

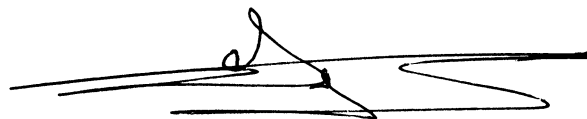
БУБКА СЕРГІЙ НАЗАРОВИЧ

УДК: 796.032:94(100)

**ОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ:
ДАВНЬОГРЕЦЬКА СПАДЩИНА ТА СУЧАСНИЙ СТАН**

24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з фізичного виховання і спорту

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Національному університеті фізичного виховання і спорту України

Науковий консультант доктор педагогічних наук, професор **Платонов Володимир Миколайович**, Національний університет фізичного виховання і спорту України, радник ректора

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор **Манолакi В'ячеслав Григорович**, Державний університет фізичного виховання і спорту Республіки Молдова, ректор;

доктор педагогічних наук, професор **Полякова Тетяна Дмитрівна**, Білоруський державний університет фізичної культури, проректор з наукової роботи;

доктор філософських наук, професор **Столяров Владислав Іванович**, Російський державний університет фізичної культури, спорту, молоді та туризму, професор кафедри філософії і соціології

Захист відбудеться 26 березня 2014 р. о 14:30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.829.01 Національного університету фізичного виховання і спорту України (03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету фізичного виховання і спорту України (03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Автореферат розіслано 26 лютого 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Воронова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Олімпійський спорт є надзвичайно популярним явищем сучасного життя, яке викликає інтерес та привертає увагу значної частини людства. На матеріалі олімпійського спорту продемонстровано численні зразки виховання і освіти, міжнародної солідарності, економічної співпраці, національної самосвідомості, які ґрунтуються на ідеалах та цінностях філософії олімпізму, закладених ще у Стародавній Греції та розвинутих працею поколінь гуманістів подальших епох.

До набуття сучасного стану олімпійський спорт пройшов тривалий, виключно складний і суперечливий шлях розвитку. У ньому були періоди розвитку, стабільності та розквіту, занепаду та безвихідності, монолітності та роз'єднаності, непримиренності та компромісів. Збереження і розвиток олімпійського спорту в сучасному складному та нестабільному світі, який характеризується багатьма проблемами політичного, економічного, соціального і екологічного характеру, потребують постійної роботи щодо приведення олімпійського спорту у відповідність із особливостями постійно мінливого життя світового суспільства. Потрібен постійний пошук шляхів збереження та підвищення популярності й значущості олімпійського спорту, виявлення негативних тенденцій у його розвитку, їх передбачення та подолання. Зрозуміло, що для цього потрібні глибоке вивчення історії олімпійського руху та з'ясування умов, які визначають його авторитет і стабільність, а також встановлення численних факторів ризику, здатних призвести до появи зовнішніх та внутрішніх конфліктів, підірвати соціальні та економічні основи олімпійського спорту, знизити його політичну, економічну та видовищну привабливість.

Аналізуючи та узагальнюючи знання, які стосуються того чи іншого історичного етапу розвитку олімпійського спорту та його різних сторін, неможливо не помітити, що ці знання не відзначаються належною різнобічністю та збалансованістю. Одні їхні складові вивчені та описані глибоко і детально, інші – фрагментарно і поверхнево, а деякі – майже повністю забуті.

Увагу дослідників олімпійського спорту та олімпійського руху сконцентровано переважно на етапах їх розквіту, на найбільш яскравих і привабливих подіях і особистостях, які пов'язані з ними, а також на найбільш кризових явищах, гострих протиріччях та конфліктах. Значно меншою мірою висвітлено інші, не менш важливі явища і процеси, які є фоном або ж забезпечують розвиток олімпійського спорту, його авторитет, визнання та непохитність, або, навпаки, ті, що підривають його устої, сприяють розколу, виникненню протиріч і кризових явищ.

У нашій роботі ми прагнули розглянути широкий спектр питань, які відображують історію розвитку та стан олімпійського спорту на різних історичних етапах з урахуванням реально існуючих у наш час складних процесів та явищ, що належать до цієї сфери. Тут, на наш погляд, існує велике поле для дослідницької

роботи, яка здатна значно ширше і глибше висвітлити це дивовижне явище суспільного життя, виділити та охарактеризувати умови його стабільності, визначити умови подальшого прогресу, а також позначити проблеми, здатні негативно впливати.

Величезний масив знань щодо опису античної Олімпії, Олімпійських ігор Стародавньої Греції та програм олімпійських змагань, атмосфери свят, учасників і глядачів, ушанування атлетів і досягнень найвидатніших з них, відображення античних Олімпійських ігор у творах мистецтва тощо, належить здебільшого до порівняно нетривалого класичного періоду давньогрецької цивілізації (V–IV ст. до н. е.) (О. Йегер, 1886; Г. Шебель, 1967; Л. Вінничук, 1988; Б. Базунов, 2004 та ін.). Однак Олімпійські ігри Стародавньої Греції проводилися і в архаїчний період її історії (VIII–VI ст. до н. е.), а також в елліністичний період (IV–I ст. до н. е.). Кожен з цих періодів характеризувався особливим державним устроєм, різними соціально-економічними й політичними умовами, своєрідними релігійними й суспільними відносинами (Гілліс, 1830; В. Венгер, 1910; П. Гіро, 1913; В. Куркос, 1982; D. Kyle, 2007). Це позначалося на популярності й умовах проведення античних Олімпійських ігор, їхній ролі та значенні у житті стародавніх греків (С. Durantez, 1975; В. Платонов, С. Гуськов, 1994; В. Платонов, М. Булатова, С. Бубка, 2009).

Особливе місце в історії античних Олімпійських ігор посідає тривалий період їх розвитку (145 р. до н. е. – 394 р. н. е.), коли Стародавня Греція перебувала під пануванням Стародавнього Рима. Протягом цього періоду Олімпійські ігри проводилися в інших історичних умовах, що принципово відрізнялися від тих, які існували у Стародавній Греції в період її розквіту (В. Венгер, 1910; М. Сергієнко, 2000; Т. Моммзен, 2005; D. Kyle, 2007; В. Григоревич, 2008; Б. Голощапов, 2011). Із втратою незалежності у Стародавній Греції відбулися зміни в економіці, політичному і соціальному житті, торкнулися вони й релігійних відносин, системи освіти та виховання (J. Kieran et al., 1977; М. Булатова, В. Платонов, 2009; С. Бубка, 2012), а також Олімпійських ігор, популярність яких помітно знизилася (С. Марсуссі, 1959; Горацій, 1980; N. Growther, 1982; H. Pleket, 1992).

Однак і в Римський період історії Стародавньої Греції були часи, коли Ігри в Олімпії користувалися величезною популярністю, проводилися з розмахом і розкішшю, що багато в чому визначалося ставленням різних володарів Рима до давньогрецької культурної спадщини й до Олімпійських ігор зокрема (С. Durantez, 1975; Плутарх, 1987; Світоній Гай Транквілл, 2000).

У більшості літературних джерел римський період в історії античних Олімпійських ігор подається фрагментарно і поверхнево, переважно як період зниження їх популярності, занепаду та заборони (Л. Кун, 1982; Т. Моммзен, 2005). При цьому, дослідники часто не враховують те, що саме у період панування Рима працювали багато філософів, письменників, архітекторів, скульпторів, завдяки творам яких була збережена й дійшла до нас найбагатша культурна спадщина

Стародавньої Греції, і, зокрема, та, що стосується античних Олімпійських ігор (В. Венгер, 1910; М. Булатова, С. Бубка, 2012).

Цілком природно, що багата історія давньогрецьких Олімпійських ігор, які проводилися протягом 1170 років (776 pp. до н. е. – 394 pp. н. е.), вимагає більш різнобічного висвітлення, що багато в чому дозволить значно розширити уявлення про причини їхнього розквіту й занепаду.

Відродження Олімпійських ігор наприкінці ХІХ століття нашої ери як у суспільній свідомості, так і в спеціальній літературі пов'язане виключно з іменем П'єра де Кубертена, завдяки захопленості й наполегливості якого в 1894 р. було утворено Міжнародний олімпійський комітет, а в 1896 р. – проведено Ігри І Олімпіади сучасності (М.-Т. Euquem, 1972; М. Leigh, 1974; G.-P. Boulogne, 1975; А. Солаков, Н. Георгиев, 1983; Р. Chavan, 1983; N. Müller, 1986; М. Візитей, В. Манолакї, 2013; В. Столяров, 2013). Проте недостатньо вивчено формування того середовища, в якому стало можливим відродження Олімпійських ігор. Адже ідея їх відродження належить не П'єру де Кубертену, а виникла неодноразово раніше протягом ХVІ–ХІХ ст. (П. Соболев, 1960; М. Булатова, 2009; В. Платонов, М. Булатова, 2009 та ін.), у тому числі і як події міжнародного масштабу (М. Булатова, 2009; В. Платонов, М. Булатова, 2009; М. Булатова, С. Бубка, 2012). Це було обумовлено значним інтересом до досягнень давньогрецької цивілізації з боку носіїв світогляду, характерного для епохи Відродження, – філософів, письменників і поетів, художників, скульпторів і архітекторів, тобто представників професій, у центрі уваги та творчості яких є людина, її світогляд, прагнення і діяльність (М. Булатова, 2009). В античній літературі, у численних матеріальних пам'ятках Стародавньої Греції відображаються гуманістичні цінності, що відтворюють норми морального й прекрасного, співзвучні ідеалам епохи Відродження (М. Булатова, В. Платонов, 2009).

При вивченні давньогрецької спадщини було неможливо залишити без уваги той широкий спектр питань культури античності, який стосується фізичного виховання і змагань атлетів, у тому числі Олімпійських ігор та інших всегрецьких змагань. До яких би складових багатой культури Стародавньої Греції не зверталися фахівці, що вивчали її історію, філософію, освіту, виховання, скульптуру, архітектуру, прозу, поезію, – скрізь вони знаходили свідчення величезної уваги стародавніх греків до тілесного виховання і атлетичних (спортивних) змагань, до Олімпійських ігор та інших всегрецьких змагань, що проводилися в Дельфах (Піфійські ігри), Немеї, Істмі (В. Венгер, 1910; С. Радциг, 1977; М. Булатова, 2009). Такі змагання, пройняті атмосферою чесного суперництва, прагненням продемонструвати найвищі прояви можливостей духу і тіла людини, надали можливість поринути у цю атмосферу, до відтворення якої прагнули гуманісти епохи Відродження (Гіллїс, 1830; П. Гіро, 1913; М. Булатова, 2009).

Тому прагнення до відродження Олімпійських ігор природно вписувалося у палітру процесів, притаманних епосі Відродження та Нового часу (J. Kieran et al., 1977; М. Булатова, 2009), а також стимулювалося інтересом до спортивних змагань

та до Олімпійських ігор визначних представників мистецтва – архітектури, скульптури, живопису та музики, які у своїх творах усіяко звеличували цю сторону суспільного життя стародавніх греків (М. Булатова, 2009; В. Платонов, М. Булатова, 2009; С. Бубка, 2013). Тому не дивно, що спроби відродження Олімпійських ігор здійснювалися неодноразово в багатьох країнах у XVII–XIX ст., де ставали яскравими подіями суспільного життя.

Зрозуміло, що поглиблене вивчення процесу, що відбувався у цьому напрямі, необхідне як з метою розуміння тих основ, якими визначалися відродження і подальший розвиток Олімпійських ігор, багатогранність олімпійського руху, так і для встановлення історичної справедливості – для віддання належного праці й пам'яті тих людей, які закладали основу цього яскравого явища громадського життя.

Протягом багатьох років поспіль залишалася недостатньо вивченою й недооціненою роль деяких соратників П'єра де Кубертена, які передали йому свої знання й досвід, активно підтримували його у справі відродження Олімпійських ігор і зробили значний внесок у розвиток теорії та практики фізичного виховання і спорту. І якщо роль таких реформаторів, як Жуль Сімон, Анрі Мартін Дідон, а також спортивних діячів – Димитріоса Вікеласа, Уільяма Слоена, Віктора Балька, Іржи Гут-Ярковського, Ференца Кемені, Чарльза Херберта – знайшла досить широке відображення у літературі (S. Hoffmane, 1985; J. Lukas, 1980, 1987; J. Macallon, 1984; D. Young, 1987, 1992; D. Wallechinski, 1991; В. Платонов, С. Гуськов, 1994; М. Булатова, В. Платонов, 2009 та ін.), то помітна роль у тих епохальних процесах нашого співвітчизника, уродженця Полтавщини Олексія Дмитровича Бутовського просто замовчувалася у спеціальній науковій, навчальній, методичній і популярній літературі, що видавалася протягом семи десятиліть у Радянському Союзі. Причиною цього було те, що у комуністичній ідеології, яка панувала в СРСР, був соціально і класово чужим образ О. Д. Бутовського – дворянина за походженням, царського генерала, людини з успішною кар'єрою у Російській імперії (С. Бубка, М. Булатова, 2009). Хоча насправді О. Д. Бутовський був одним із найвизначніших фахівців у галузі освіти і виховання, теорії та методики фізичного виховання і спорту, який багато в чому вплинув на формування основ сучасного олімпійського руху (С. Бубка, М. Булатова, 2009; С. Бубка, 2013). З-під пера О. Д. Бутовського вийшла велика кількість виданих ним у різні роки праць як загальнотеоретичного, так і конкретно-методичного характеру, в яких було розроблено актуальні проблеми фізичного виховання і спорту. Ці праці були видані наприкінці XIX – на початку XX ст., а надалі не перевидавалися і стали бібліографічною рідкістю. Достатньо зауважити, що у двох найбільших бібліотеках України (Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Національній парламентській бібліотеці України) виявилось менше 30 % праць О. Д. Бутовського. Тому вивчення творчої спадщини О. Д. Бутовського, його ролі у відродженні Олімпійських ігор, співробітництва з П'єром де Кубертеном та іншими діячами міжнародного

спортивного руху є винятково актуальним як в історичному, так і у суто спеціальному аспектах.

Аналогічна ситуація склалася і з Першою Російською Олімпіадою 1913 р., що відбулася у Києві. Вона була запланована і проведена не лише як огляд досягнень спорту Російської імперії, але і як найважливіший захід у підготовці до чергових Ігор VI Олімпіади, які мали відбутися у 1916 р. у Берліні. Однак ані організаційний досвід, ані досягнення спортсменів, ані імена ініціаторів проведення Першої Російської Олімпіади 1913 року не були сприйняті історією вітчизняного спорту після жовтня 1917 р., коли до влади в країні прийшов комуністичний режим. Тому це питання не може залишатися без уваги й потребує детального вивчення на сучасному етапі розвитку українського спорту.

Усі президенти МОК (1894–2013 рр.) були визначними особистостями, які залишили помітний слід в історії олімпійського руху. Однак кожен з тих восьми, кому в різні роки довелося очолювати МОК, істотно відрізняється від інших не тільки своїм соціальним походженням, основною спрямованістю освіти і сферою діяльності до обрання президентом Міжнародного олімпійського комітету, але й характером, поглядами на актуальні для того чи іншого часу політичні, соціальні та інші суспільні події і ставленням до різних проблем у світі та в олімпійському спорті зокрема. Водночас переважна більшість праць, що висвітлюють діяльність президентів МОК, мають біографічний характер, а її розгляд здійснений здебільшого в історичному аспекті, багато в чому – як реакція на процеси або явища, характерні для того чи іншого етапу розвитку олімпійського руху сучасності (Е. Bland, 1948; М. Brichford, 1977; Z. Lucas, 1980; Y. Boulogne, 1994; С. Duranter, 1994; В. Платонов, С. Гуськов, 1994; В. Mallon, 2001; В. Штейнбах, 2002; D. Miller, 2003; К. Георгіадіс, 2009; Л. Драгунов, 2009; С. Матвеев, 2009; В. Петровський, 2009; В. Платонов та ін., 2009; М. Булатова, С. Бубка, В. Платонов, 2012).

На нашу думку, система знань у сфері сучасного олімпійського спорту може бути суттєво доповнена розглядом діяльності кожного з президентів МОК крізь призму розуміння й вирішення проблем, що виникали у тих напрямках, які більшою або меншою мірою є значущими для всієї історії олімпійського руху, – його організаційних основ, розвитку програм Олімпійських ігор, взаємозв'язків олімпійського спорту та політики, його професіоналізації та комерціалізації, ставлення до жіночого спорту тощо.

Об'єктивний і різнобічний розгляд проблематики сучасного олімпійського спорту не може бути здійснено без аналізу ролі та місця в ньому основних учасників – спортсменів-олімпійців. На жаль, вплив діяльності спортсменів на стан і розвиток олімпійського спорту, на їхню роль як людей, у виступах і досягненнях яких концентруються результати комплексної організаційної, економічної й власне спортивної діяльності багатьох організацій і фахівців різного профілю, є недостатньо вивченим і недооціненим (С. Бубка, 2009; В. Платонов, 2009). Багаторічні напружені заняття спортом (спортивна кар'єра спортсменів у наш час

становить від 10–15 до 20–30 років, а іноді й більше) не можуть не входити у протиріччя з найважливішими складовими способу життя (освітою, працевлаштуванням, сімейними відносинами, дозволями тощо), а закінчення спортивної кар'єри для більшості спортсменів пов'язане з проблемами соціальної адаптації та, у багатьох випадках – з проблемами медичного характеру (Z. Guo, 2009; G. Topoli, 2009; В. Платонов, 2009; Т. Полякова, І. Усенко, 2011).

Не можна залишити поза увагою й процес професіоналізації олімпійського спорту. Адже спортивна діяльність в олімпійському спорті останніми десятиліттями поступово оформлюється у професію, тобто у спорті відбувається те, що у свій час відбувалося в науці, мистецтві й інших сферах діяльності (В. Платонов та ін., 2009). Цей процес відбувається неоднозначно, у деяких країнах існують різні підходи до вирішення даної проблеми (G. Topoli, 2009; В. Платонов, 2009), тоді як в багатьох країнах наявність цієї проблеми ще не усвідомлено.

Потрібне не лише глибоке вивчення місця і ролі спортсмена в олімпійському спорті, факторів ризику, яким він піддається, але й розробка шляхів його медичного й соціального захисту як під час спортивної кар'єри, так і після її завершення.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано згідно зі «Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 1.1 «Історичні, організаційно-методичні та правові основи реалізації олімпійської освіти України», номер державної реєстрації 0111U001714 (здобувач – співкерівник теми).

Мета дослідження – відтворення історії розвитку, сучасного стану і місця олімпійського руху та Олімпійських ігор у світі з урахуванням процесів і явищ як у сфері власне олімпійського спорту, так і у всій навколишній його різноманітній і суперечливій дійсності; усунення однобічності у висвітленні багатої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор, процесу їх відродження і сучасного стану; аналіз причин авторитету, стабільності й незалежності олімпійського руху в сучасному світі та шляхів підвищення його значущості.

Завдання дослідження:

1. Дати загальну характеристику сучасного олімпійського спорту і показати його місце в житті світового співтовариства.
2. З'ясувати роль Олімпійських ігор у житті давньогрецького суспільства і проаналізувати основні причини їхньої популярності.
3. Вивчити значення Олімпійських ігор для суспільства після поневолення Стародавньої Греції Римом і з'ясувати причини занепаду цих ігор та їх заборони.
4. Виявити історичні передумови і розглянути основні події, що дозволили відродити Олімпійські ігри як події міжнародного масштабу.
5. Охарактеризувати політику Міжнародного олімпійського комітету і роль президентів МОК у розвитку олімпійського руху сучасності, забезпеченні його авторитету, стабільності та незалежності.

6. Визначити роль члена МОК (1894–1900 рр.), генерала О. Д. Бутовського і його творчої спадщини у розвитку олімпійського руху, олімпійського спорту й системи фізичного виховання.

7. Здійснити всебічний аналіз процесів підготовки і проведення Першої Російської Олімпіади 1913 року в Києві та охарактеризувати її місце в історії вітчизняного спорту.

8. Показати становлення економічного механізму саморозвитку сучасного олімпійського спорту і соціальну спрямованість його економічних програм.

9. Охарактеризувати місце та роль спортсменів – переможців і призерів Олімпійських ігор у соціальному житті, популяризації олімпійського спорту, ідеалів і цінностей філософії олімпізму.

10. Сформувати стратегію та проаналізувати діяльність НОК України щодо популяризації праці спортсменів-олімпійців і їх соціального захисту.

Об'єкт дослідження – олімпійський рух і олімпійський спорт.

Предмет дослідження – історія розвитку, сучасний стан та місце в суспільстві олімпійського руху і олімпійського спорту.

Методологія та методи дослідження. В основу методології досліджень було покладено:

- діалектичний метод як загальний метод пізнання, заснований на визнанні універсального зв'язку всіх явищ і процесів у загальному взаємозв'язку, взаємообумовленості й розвитку;
- сукупність знань, накопичених у сфері олімпійського спорту, Олімпійських ігор, олімпійського руху;
- комплекс знань із суміжних галузей (історії, культури, освіти, політики, економіки тощо), пов'язаних з тематикою дослідження.

Діалектичний метод як загальнонауковий метод пізнання, в основі якого лежить адекватне відображення дійсності відповідно до принципів, категорій і законів діалектики, використовувався для визначення генеральної лінії власних досліджень, формування загального підходу до процесу пізнання.

Реалізація методу забезпечувалась розумінням того, що все у світі перебуває у розвитку і всьому притаманні зміни, які відбуваються від нижчого до вищого, від простого до складного, які мають як кількісний, так і якісний характер; усвідомлення того, що все у світі є взаємозалежним, що немає об'єктів і предметів, незалежних від інших, а основним джерелом розвитку є їхня внутрішня суперечливість. У процесі досліджень ми орієнтувалися на конкретні принципи, характерні для діалектичного методу, – об'єктивність, всебічність, конкретність, історизм, суперечливість.

Використання діалектичного методу було певною гарантією від можливих методологічних помилок, зокрема, проявів суб'єктивізму; від односторонності – гіпертрофованої уваги до одних сторін об'єкта та неухильності до інших, не менш важливих; від абстрактного підходу до вивчення явищ без урахування умов місця,

часу, різних зовнішніх умов; від модернізації або архаїзації минулого; від ототожнення передумов виникнення й розвитку предмета із ним самим.

В основу методології дослідження також покладено вивчення і всебічний аналіз фундаментального знання обраної предметної галузі, джерелом якого були праці з культурної спадщини Стародавньої Греції та Стародавнього Рима, історії античних Олімпійських ігор, історії та теорії фізичного виховання і спорту, політичних, соціальних, економічних, правових основ олімпійського спорту, процесів глобалізації у сучасному світі. Враховуючи величезний, практично неосяжний масив інформації, накопиченої в обраній предметній галузі, різний рівень її достовірності та об'єктивності, ми вважали за необхідне сконцентрувати увагу на працях всесвітньо визнаних фахівців і на першоджерелах, які містяться в архівах. Зокрема, при вивченні давньогрецької спадщини ми переважно орієнтувалися на праці видатних філософів та істориків, матеріали археологічних розкопок, на узагальнюючі праці відомих фахівців, достовірність змісту яких є загально визнаною та перевірена часом. Аналогічним був підхід, наприклад, і до дослідження творчої спадщини О. Д. Бутовського, спираючись на архівні матеріали, що відображають його діяльність та основні праці, видані ще за життя Олексія Дмитровича, і до дослідження подій, пов'язаних із підготовкою та проведенням у Києві Першої Російської Олімпіади 1913 року.

Як один з напрямів методології досліджень використовувався системний підхід, який дозволяє підійти до досліджуваного об'єкта як до цілісності, що складається із сукупності різних елементів, об'єднаних відношеннями і зв'язками у систему. Увагу було сконцентровано на таких сторонах системного підходу:

- системно-історичної, яка дозволяє виявити джерела формування системи, етапи її розвитку, сучасний стан і перспективи;
- системно-структурної, пов'язаної з виявленням елементів, що утворюють систему, та взаємозв'язків між ними і формуванням внутрішньої організації системи;
- системно-функціональної, пов'язаної з формуванням функцій і цілої системи, їх ієрархії та взаємозв'язку;
- системно-інтеграційної, яка забезпечує цілісність системи, та її зв'язки з навколишнім середовищем;
- системно-ресурсної, пов'язаної з виявленням та формуванням ресурсів, необхідних для функціонування і розвитку системи.

У процесі дослідження було використано сукупність методів історичного пізнання, які дозволяють відтворити історію олімпійського спорту в органічному взаємозв'язку із різними історичними епохами, з урахуванням зовнішніх факторів, поглядів, уявлень і результатів діяльності їх найбільш видатних представників. Як основні було виділено такі методи:

- *порівняльно-історичний*, який дозволяє підійти до різних історичних подій шляхом виявлення їхніх загальних рис, самотності та наступності, ступеня запозичення, відновлення і трансформації;
- *хронологічний*, який надає можливість розчленувати досліджувану галузь знань на ряд вузьких тем, кожна з яких розглядається й аналізується у хронологічній послідовності;
- *історико-генетичний*, орієнтований на виявлення умов і причин появи, аналіз розвитку і сучасного стану тієї або іншої події чи явища;
- *метод історичної періодизації*, спрямований на виділення етапів розвитку досліджуваних об'єктів або предметів;
- *метод ретроспективного аналізу*, який дозволяє вивчити процес розвитку об'єкта або предмета від сучасності до минулого, перевірити відповідність попередніх уявлень даним сучасної науки;
- *метод перспективного аналізу*, який визначає перспективи розвитку об'єкта або предмета, найбільш актуальні напрями його наукової розробки, реалізації отриманого знання у практиці.

Історичні методи використовувалися в органічній єдності з логічним методом, який являє собою метод відтворення об'єкта, що історично розвивається, як певного закономірного підсумку, результату, звільненого від випадкового, несуттєвого, що порушує загальну логіку.

Логічний та історичні методи виступали в органічній єдності, забезпечуючи у кінцевому результаті формування об'єктивного знання. Використання історичних методів дозволило зібрати та узагальнити факти, висунути й перевірити гіпотези, забезпечити розуміння і пояснення явищ та подій. Застосування логічного методу дало можливість сконцентрувати увагу на найбільш значущих елементах системи, розкрити їхню внутрішню логіку, взаємодію й розвиток у відриві від історичної форми, незалежно від сталих догм, ідеологічних і злочинних міркувань.

У роботі використовувалися різні загальнонаукові методи, які забезпечують коректність і об'єктивність узагальнення масиву емпіричних знань:

- *опис* – мовна фіксація емпіричного знання;
- *порівняння* – зіставлення емпіричних фактів з метою виявлення спільних і відмінних рис явищ;
- *узагальнення* – виділення і об'єднання явищ або процесів, що мають загальні й подібні характеристики;
- *класифікація* – поділ досліджуваних явищ або процесів на групи відповідно до певних критеріїв і ознак;
- *екстраполяція* – поширення висновків, одержуваних зі спостережень за явищем, на його розвиток у майбутньому;
- *аналіз* – розчленовування об'єкта на частини й виділення у цих складових основного й істотного;
- *синтез* – об'єднання складових частин об'єкта у систему;

- *абстрагування* – уявне відволікання від несуттєвих властивостей, зв'язків, відносин складових частин системи та фіксування уваги на їхніх найважливіших сторонах, обумовлених специфікою й завданнями дослідження;

- *метод сходження від конкретного до абстрактного й від абстрактного до конкретного*, згідно з яким дійсність відображається в мисленні: на першому етапі (сходження від абстрактного до конкретного) відбувається процес розчленовування об'єкта, складові частини якого перетворюються у зафіксовані в мисленні абстракції, поняття й судження; на другому етапі (сходження від конкретного до абстрактного) відбувається рух думки, спрямований на формування цілісності об'єкта, він відтворюється у мисленні у всій своїй багатогранності, але вже з урахуванням отриманих на першому етапі відображень про кожну складову частину об'єкта.

Важливим моментом методології нашого дослідження було прагнення до всебічного подання й теоретичної систематизації наукового знання, що передбачало наявність наступних обов'язкових функцій: опису різних подій і явищ, пояснення причин цих подій і явищ, прогнозування – передбачення наслідків розглянутих подій і явищ. Ці функції доповнювалися використанням специфічних наукових критеріїв – нетривіальністю, істинністю, доказовістю.

Для формування емпіричної основи дослідження було застосовано різні засоби, обумовлені метою дослідження і його конкретними завданнями:

- вивчення спеціальної літератури;
- вивчення речовинних джерел пізнання;
- вивчення архівних матеріалів;
- аналіз законодавчих актів та інших нормативних документів;
- опитування спортсменів, тренерів, фахівців у галузі історії, теорії й практики олімпійського спорту;
- застосування статистичних методів.

Організація досліджень. Відповідно до поставлених завдань дослідження було розділено на самостійні етапи, об'єднані спільною методологією, яка відповідає основній ідеї та логіці побудови дисертаційної роботи.

Дослідження відрізнялися декількома принциповими особливостями.

По-перше, орієнтацією винятково на авторитетні та надійні джерела інформації. Наприклад, при вивченні давньогрецької спадщини основний масив знання було отримано з праць визначних античних істориків, філософів, письменників і поетів, котрі подали достатньо повну й об'єктивну інформацію щодо проблеми, яка розглядається. Широко використовувалися і матеріали, отримані в результаті археологічних розкопок, і зокрема, численних речовинних джерел інформації, як правило, відображених у працях стародавніх греків. Аналогічний підхід до джерел реалізовувався нами й при розгляді римського періоду історії давньогрецьких Олімпійських ігор, і при вивченні та аналізі багатовікового процесу відродження давньогрецької спадщини і явищ, що належали до епохи Відродження та наступного за нею Нового часу, виникнення й реалізації ідеї відродження

Олімпійських ігор як події міжнародного масштабу, і при аналізі творчої спадщини видатного представника вітчизняної культури, освіти, виховання та спорту О. Д. Бутовського, який своїми працями й практичною діяльністю значно вплинув на розвиток фізичного виховання і спорту, популяризацію ідей і цінностей олімпізму у Російській імперії, а також при дослідженні підготовки і проведення Першої Російської Олімпіади 1913 р. у Києві.

По-друге, вивченням олімпійського спорту в органічному взаємозв'язку із зовнішнім соціальним і культурним середовищем, характерним для різних етапів його історичного розвитку в Стародавній Греції і Стародавньому Римі, у періоди Відродження та Нового часу, а також на сучасному етапі, який розпочався з Конгресу відродження Олімпійських ігор (1894 р.).

По-третє, усвідомленням того, що на всіх історичних етапах популярність, стан і особливості розвитку олімпійського спорту значною мірою визначалися системою поглядів, професійними й морально-етичними цінностями, спрямуванням і цілями великої кількості видатних особистостей, інтереси й діяльність яких були прямо або опосередковано пов'язані з олімпійським рухом.

Наукова новизна дослідження полягає у відтворенні історії розвитку, сучасного стану і місця олімпійського руху та Олімпійських ігор у світі з урахуванням сукупності процесів і явищ як у сфері власне олімпійського спорту, так і в навколишній щодо нього різноманітній і суперечливій дійсності; в усуненні однобічності у висвітленні багатой давньогрецької спадщини Олімпійських ігор, процесу їх відродження та сучасного стану; в аналізі вагомого внеску визначних представників олімпійського спорту у відродження і становлення олімпійського руху сучасності; в розкритті економічного механізму саморозвитку олімпійського спорту; в характеристиці ролі та праці видатних спортсменів у олімпійському спорті.

У результаті проведених досліджень:

– уперше показано, що відродження Олімпійських ігор, яке було ініційоване П'єром де Кубертеном і стало реальністю на конгресі, проведеному в Парижі у 1894 р., стало можливим виключно завдяки тому, що протягом тривалого історичного періоду – від епохи Відродження до Нового часу і у подальші сторіччя (XV–XIX ст.) – у різних країнах Європи та Північної Америки активні громадські діячі, захоплені ідеалами давньогрецьких Олімпійських ігор, усіляко пропагували їх, поряд із цим здійснювали й практичні дії щодо організації комплексних атлетичних змагань на зразок давньогрецьких Олімпійських ігор, а також виступали за ідею відродження Ігор як події міжнародного масштабу. Таким чином, діяльність П'єра де Кубертена стала завершальним етапом багатовікового процесу відродження Олімпійських ігор – унікального явища культури Стародавньої Греції – у принципово нових історичних умовах;

– уперше чітко виділено й охарактеризовано римський період в історії давньогрецьких Олімпійських ігор, показано виключно важливу і неоцінену роль Стародавнього Рима у збереженні давньогрецької національно-історичної,

культурної, освітньої й духовної спадщини, зокрема, включаючи таку її важливу складову, як Олімпійські ігри;

– суттєво доповнено знання щодо залежності античних Олімпійських ігор від особливостей історичних етапів, характерних як для історії Стародавньої Греції, так і для історії Стародавнього Рима; показано, що життєстійкість давньогрецьких Олімпійських ігор була обумовлена як ідеалами та цінностями, на яких вони ґрунтувалися, так і їх трансформацією залежно від особливостей конкретного історичного періоду розвитку;

– розширено уявлення, згідно з якими популярність і стабільність Олімпійських ігор на всіх етапах їх прадавньої й сучасної історії обумовлена тісним взаємозв'язком з різними сторонами життя суспільства у Стародавній Греції – з релігією, освітою і вихованням, культурою, способом життя, прагненням до фізичної досконалості, а в сучасному світі – з міжнародним співробітництвом, економікою, політикою, вихованням, ідеалами та цінностями філософії олімпізму;

– вперше здійснено аналіз майже 120-річної історії сучасного олімпійського руху крізь призму діяльності президентів МОК стосовно найважливіших складових і проблем сучасного олімпійського руху – його організаційних основ, структури і змісту міжнародної олімпійської системи, підготовки та проведення Олімпійських ігор, розвитку їх спортивних програм, аматорства і професіоналізму в олімпійському спорті, його зв'язків з політикою та економікою, ставлення до жіночого спорту і до участі жінок-спортсменок в Олімпійських іграх, олімпійської освіти, поширення ідеалів і принципів олімпізму тощо;

– вперше здійснено всебічний аналіз наукових праць і практичної діяльності в сфері олімпійського спорту та фізичного виховання видатного вітчизняного фахівця – генерала О. Д. Бутовського (1838–1917 рр.), який був незаслужено підданий майже повному забуттю у радянський період сучасної історії; відновлено й видано праці Олексія Дмитровича з теорії і практики фізичного виховання різних груп населення, аналізу найбільш ефективних зарубіжних систем фізичного виховання, зв'язків фізичного виховання з освітою та іншими сторонами виховання й основами олімпійського спорту, і з усебічного розгляду особливостей проведення і підсумків Ігор I Олімпіади 1896 р. та олімпійських конгресів;

– вперше всебічно вивчено історію проведення і основні спортивні результати та соціальні підсумки Першої Російської Олімпіади 1913 р. в Києві як значної події, що стала не тільки оглядом досягнень спорту Російської імперії, а й важливим заходом у підготовці російських спортсменів до Ігор VI Олімпіади, які мали проходити у 1916 р. в Берліні (але не відбулися через Першу світову війну);

– здійснено всебічний аналіз і принципово доповнено знання про економічний механізм саморозвитку сучасного олімпійського спорту, пов'язаний із внутрішніми джерелами розвитку, що мають економічну природу. Цей механізм, який продемонстрував непохитність і стабільність олімпійського руху в умовах

світової економічної кризи, вирішує такі завдання: постійне надходження фінансових та інших ресурсів, що складають економічну основу розвитку сучасного олімпійського спорту; гарантію використання отриманих ресурсів усіма учасниками олімпійського спорту й за усім спектром напрямів розвитку олімпійського руху; протистояння викликам зовнішньої сфери, здатним зруйнувати економічний добробут учасників міжнародної олімпійської системи;

– вперше здійснено всебічний аналіз участі українських спортсменів в Олімпійських іграх періоду 1952–2012 рр. (у складах збірних команд СРСР у 1952–1988 рр.; в Об'єднаній команді СНД у 1992 р.; у складах збірних команд України у 1994–2012 рр.); охарактеризовано місце та роль провідних українських спортсменів – чемпіонів і призерів Олімпійських ігор – у соціальному житті суспільства та реалізації програми НОК України з популяризації олімпійського спорту, ідей і принципів філософії олімпізму, у вихованні підростаючих поколінь;

– уперше охарактеризовано роль та результати діяльності тренерів у підготовці українських спортсменів – чемпіонів і призерів Олімпійських ігор у період 1952–2012 рр.;

– доповнено дані про сучасний спорт найвищих досягнень як професії, проаналізовано фактори її ризику для спортсменів і шляхи їх профілактики; розроблено та впроваджено систему діяльності Національного олімпійського комітету України щодо належної оцінки праці та соціального захисту українських спортсменів і тренерів, які досягли успіхів на олімпійських аренах.

Практична значущість проведених досліджень полягає у можливості використання отриманих результатів для оптимізації діяльності всіх складових міжнародної олімпійської системи – Міжнародного олімпійського комітету, національних олімпійських комітетів, міжнародних спортивних федерацій; для розширення змісту й підвищення якості підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту на всіх рівнях фахової освіти; для вдосконалення системи олімпійської освіти, поширення філософії і цінностей олімпізму; для оптимізації економічного механізму саморозвитку сучасного олімпійського спорту та соціальної спрямованості його економічних програм; для розширення сфер діяльності і підвищення ролі видатних спортсменів у житті суспільства, вихованні здорового підростаючого покоління; для оформлення спорту найвищих досягнень як професії та соціального захисту видатних спортсменів.

Результати дисертаційної роботи знайшли своє практичне застосування у діяльності окремих установ, що підтверджуються відповідними актами впровадження, зокрема таких: Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту України, Міжнародного центру олімпійських досліджень та олімпійської освіти, Олімпійської академії України, відділення «Фізичне виховання і спорт» Української академії наук, Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України, Міжнародної асоціації університетів фізичної культури та спорту, Російського міжнародного олімпійського університету.

Особистий внесок автора в опубліковані у співавторстві наукові праці полягає у визначенні та характеристиці наукової проблеми, загальної концепції і методології досліджень, організації та проведенні досліджень, обґрунтуванні отриманих результатів, формулюванні висновків.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертаційної роботи повідомлені на XIII Олімпійському конгресі «Олімпійський рух і суспільство» (Копенгаген, 2009), XV міжнародному науковому конгресі «Олімпійський спорт і спорт для всіх» (Кишинів, 2011), міжнародній науково-практичній конференції «Київ. 1913. Перша Російська Олімпіада» (Київ, 2013), у доповідях з приводу обрання почесним доктором Національної спортивної академії імені В. Левські (Софія, 2005), Львівського державного університету фізичної культури (Львів, 2008), Національного університету фізичного виховання і спорту України (Київ, 2009), Національного університету фізичної культури і спорту Республіки Молдова (Кишинів, 2011).

Публікації. За темою дисертації автором опубліковано 55 наукових праць, з них: 2 монографії, 7 розділів у підручнику «Олімпійський спорт», 11 праць, які додатково відображають наукові результати, 35 статей, з них у фахових виданнях України – 27 (в тому числі 11 статей у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз), у виданнях зарубіжних країн – 5 статей, а також 3 статті апробаційного характеру.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційну роботу викладено на 423 сторінках основного тексту. Вона складається із вступу, шести розділів, висновків, списку використаної літератури (400 джерел), додатків та проілюстрована 9 таблицями і 1 рисунком.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; зазначено зв'язок роботи з науковими планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологію і методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичну значущість роботи; визначено особистий внесок здобувача в спільні з іншими авторами публікації; подано інформацію про апробацію результатів і публікації з теми дисертаційної роботи.

У першому розділі – **«Культурна спадщина Стародавньої Греції та історичні передумови відродження Олімпійських ігор сучасності»** – розглянуто й проаналізовано найважливіші історичні етапи зародження давньогрецьких Олімпійських ігор, їх подальшого розвитку (з характерними змінами) у Стародавній Греції – як за часів її незалежності, так і під владою Рима. Також розглядається і аналізується період, коли після занепаду цих Ігор і досить тривалого часу їх непроведення та забуття (у різних країнах в XV–XIX ст. н. е.) здійснювалися різні спроби відродження Олімпійських ігор, що призвело до офіційної реалізації цих ідей на міжнародному конгресі в 1894 р. у Парижі, на якому було прийнято

історичне рішення про формування олімпійського руху, створення його керівного органу – Міжнародного олімпійського комітету, а також щодо проведення у 1896 р. Ігор I Олімпіади сучасності в Афінах, а надалі – кожні чотири роки – наступних Олімпійських ігор у різних містах інших країн.

У працях різних дослідників, які вивчали історію давньогрецьких Олімпійських ігор та зіставляли їх з особливостями сучасного олімпійського руху, неодноразово підкреслювалося, що Ігри, як і давньогрецькі ідеали олімпізму та його основоположні принципи, хоча й зазнали протягом багатьох століть певних, часом досить істотних трансформацій, проте і нині залишаються надзвичайно привабливими не лише як найбільший в світі за своїми масштабами спортивний захід, але і як широке й багатогранне суспільне явище, значуще для усього людства.

Виділено головні особливості кожного з основних етапів розвитку античних Олімпійських ігор, коли ситуація у полісах (містах-державках Стародавньої Греції) була далеко не однозначною, що, відповідно, позначалося й на тому, як правителі та суспільство ставилися до тодішніх найбільших атлетичних змагань і релігійних свят.

Щодо періоду, коли Стародавня Греція була завойована римлянами і перетворилася на провінції Римської республіки, а згодом і на володіння Римської імперії, то в наших дослідженнях показано, що і на тих історичних етапах ситуація з античними Олімпійськими іграми і ставленням до них римських правителів та їхніх намісників була різною – від усілякого сприяння розвитку цих Ігор до вкрай негативних проявів з боку правителів Стародавнього Рима, а також те, що саме давньоримська культурна спадщина (скульптура, архітектура тощо) багато в чому сприяла тому, що до нас дійшли відомості про різні події у Стародавній Греції, і зокрема – про античні Олімпійські ігри.

Було всебічно проаналізовано та узагальнено події, які відбувалися в епоху Середньовіччя – від Відродження до Нового часу – та в подальші століття (протягом XV–XIX ст.), коли в різних країнах Європи і Північної Америки відомі громадсько активні діячі, захоплені ідеалами давньогрецьких Олімпійських ігор, усіляко популяризували їх, здійснювали і практичні дії щодо проведення тих чи інших комплексних атлетичних (спортивних) змагань, у програмах і ритуалах яких їх організатори прагнули відродити та відтворити (звичайно, з врахуванням сучасних особливостей) дух давньогрецьких Олімпійських ігор і принципи олімпізму, які, незважаючи на всі історичні зміни, зберегли свою привабливість і значущість аж до наших часів.

У другому розділі – **«Роль Міжнародного олімпійського комітету і президентів МОК у розвитку олімпійського руху сучасності, забезпеченні його авторитету, стабільності та незалежності»** – висвітлено специфічні особливості діяльності Міжнародного олімпійського комітету протягом 119 років (1894–2013 рр.) при кожному з восьми президентів МОК (Димітріосі Вікеласі, П'єрі де Кубертені, Анрі де Байє-Латурі, Юханнесі Зігфріді Едстрьомі, Ейвері Брендеджі,

Майклі Моррісі Кілланіні, Хуані Антоніо Самаранчі, Жаку Рогге – за різними напрямками, пов'язаними з розвитком олімпійського руху і олімпійського спорту та з підвищенням ролі й значущості Олімпійських ігор у житті світового співтовариства.

Хоча Міжнародний олімпійський комітет, як відомо, є колегіальним органом, у якому всі важливі питання розвитку олімпійського руху, організації, підготовки та проведення Олімпійських ігор, їхніх програм вирішуються голосуванням членів МОК на сесіях Міжнародного олімпійського комітету, а в проміжках між ними – на засіданнях виконкому МОК, проте завжди – від утворення МОК і до наших днів – на всі напрями його діяльності суттєво, а нерідко й визначально і вирішально впливали риси особистості та світогляд президента МОК, який у відповідний період очолював Міжнародний олімпійський комітет і реалізовував свої погляди й переконання у конкретних складових політики МОК і в практичних аспектах його функціонування.

Усі президенти МОК – видатні і значущі особистості, які залишили помітний слід в олімпійському русі, але водночас – люди, що відрізняються не лише за соціальним походженням, характером, основною спрямованістю освіти та роду діяльності до обрання президентом МОК, але й за поглядами на найважливіші суспільно-політичні та інші події, за ставленням до тих чи інших проблем як в олімпійському спорті, так і у світі взагалі.

У спеціальній літературі діяльність президентів Міжнародного олімпійського комітету, на жаль, висвітлюється, в основному, відповідно до історичних подій, характерних для періоду перебування того чи іншого президента МОК на цій посаді. Проте залишається недостатньо вивченим, проаналізованим та узагальненим вплив кожного з президентів МОК на процеси, що відбувалися як в самому олімпійському русі, так і у зовнішньому (стосовно нього) світі. Але ж саме вміння ефективно та гармонійно долучитися до цих процесів, органічно включитися у життя світового співтовариства, врахувати всі особливості взаємовідносин олімпійського спорту з реаліями політичного устрою, потенціалами та амбіціями різних країн, з процесами, що відбувалися і нині відбуваються в самому спорті взагалі та в окремих його видах, а також з урахуванням інтересів національних олімпійських комітетів і міжнародних спортивних федерацій, жіночих та інших громадських організацій, багато в чому обумовлювало і зараз обумовлює піднесення та спади олімпійського спорту на сучасному етапі його розвитку.

Тому комплексне вивчення політики МОК під керівництвом різних його президентів, дослідження практики їхньої діяльності в різних сферах та її результатів має велике значення для виявлення основних позитивних і негативних факторів, які сприяли чи, навпаки, заважали організаційній і фінансово-економічній стабільності олімпійського руху та Олімпійських ігор, їхньому високому авторитету у світовому співтоваристві.

У роботі проаналізовано і узагальнено вплив і роль різних президентів МОК у таких основних напрямках діяльності Міжнародного олімпійського комітету, як

організаційні аспекти підготовки і проведення Ігор, формування міжнародної олімпійської системи, забезпечення незалежності олімпійського руху та протидія зовнішнім і внутрішнім руйнівним факторам, принципи аматорства в олімпійському спорті та допуск професіоналів на Олімпійські ігри, розвиток програм Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор, проблеми жіночого спорту та участь жінок-спортсменок в Олімпійських іграх, олімпійський спорт і політика, фінансово-економічні та матеріально-технічні аспекти розвитку олімпійського спорту і його комерціалізація, олімпійська освіта, поширення олімпійських ідеалів і принципів у різних сферах життя світового співтовариства, здійснюване спільними зусиллями МОК, національних олімпійських комітетів, міжнародних спортивних федерацій та інших організацій.

Третій розділ дисертаційної роботи – **«Роль члена Міжнародного олімпійського комітету Олексія Бутовського та його творчої спадщини у розвитку сучасного олімпійського спорту й системи фізичного виховання»**. Одним з тих, хто разом із П'єром де Кубертенем стояв біля витоків відродження Олімпійських ігор і створення сучасного міжнародного олімпійського руху, був наш видатний співвітчизник – уродженець Полтавщини генерал Олексій Дмитрович Бутовський, якого у 1894 р. на установчому конгресі в Парижі було обрано до першого складу МОК.

На той час О. Д. Бутовський був відомий не тільки в Росії, а й за її межами як активний громадський діяч і визнаний фахівець (теоретик і практик) у галузі фізичного виховання і спорту, що підтримував тісні зв'язки зі своїми колегами з інших країн (Франції, Англії, Швеції тощо).

О. Д. Бутовський брав участь у підготовці і проведенні міжнародного конгресу, на якому в 1894 р. у Парижі було затверджено Олімпійську хартію – основний документ Міжнародного олімпійського комітету, що став керівним органом олімпійського руху, і прийнято історичне рішення про проведення Ігор I Олімпіади сучасності в 1896 р. у грецькій столиці – Афінах – і про регулярне (раз на чотири роки) проведення таких Ігор в подальшому у різних містах різних країн.

Перебуваючи на Іграх I Олімпіади як член МОК, генерал Бутовський у своїй праці «Афіни навесні 1896 року» не тільки поділився враженнями від цієї події, що мала величезне значення у відродженні та подальшому розвитку міжнародного олімпійського руху, але й глибоко і ґрунтовно проаналізував різні його аспекти.

У Радянському Союзі – через комуністичну ідеологію, що панувала в країні – ім'я Олексія Дмитровича Бутовського – дворянина за походженням і царського генерала з успішною кар'єрою в Російській імперії – якщо й не повністю замовчувалося, то, по суті, ігнорувалося, а численні його праці були недоступні як вітчизняним фахівцям фізичного виховання і спорту, так і широкому загалу читачів.

У сучасних умовах незалежної України її Національний олімпійський комітет за підтримки Міжнародного олімпійського комітету зробив багато для того, щоб відновити справедливість щодо світлої пам'яті О. Д. Бутовського. Мова йде не лише про відкриття пам'ятника Олексію Дмитровичу в Полтаві та організації в Україні ряду присвячених О. Д. Бутовському тематичних наукових конференцій, а й, особливо, про проведення групою українських фахівців відповідно до програми діяльності НОК України пошуку різних праць Олексія Дмитровича у бібліотеках, архівах та інших структурах України і Росії, а також в Олімпійському музеї в Лозанні (Швейцарія). Це дало змогу зібрати воедино практично все, що в різні роки написав О. Д. Бутовський, і видати його праці у вигляді чотиритомного зібрання творів, увівши їх таким чином у сучасний науковий обіг і відкривши широке поле для подальших фундаментальних і прикладних досліджень, присвячених глибокому вивченню творчої спадщини Олексія Дмитровича та можливого практичного використання його ідей та рекомендацій у сучасних умовах.

У дисертаційній роботі всебічно проаналізовано творчу спадщину О. Д. Бутовського, присвячену історії Олімпійських ігор, їхній ролі в суспільстві, аналізу праці й особистості спортсменів-олімпійців та характеристиці систем фізичного виховання у різних країнах світу (Англії, Франції, Німеччині, Швеції), теорії і практики фізичного виховання у вищих навчальних закладах тощо. Показано значення праць О. Д. Бутовського для удосконалювання сучасної системи виховання та освіти молоді.

Четвертий розділ – **«Перша Російська Олімпіада 1913 року в Києві»** – висвітлює підготовку та проведення Першої Російської Олімпіади, що відбулася у 1913 р. у Києві і була присвячена Всеросійській виставці, що проводилася у тому ж місті. Ця Російська Олімпіада за своїми масштабами не поступалася Іграм III Олімпіади, що проходили у 1904 р. у американському місті Сент-Луїсі, залучила велику кількість учасників та викликала широкий інтерес як населення Києва, так і численних гостей міста.

Відзначається, що Першу Російську Олімпіаду було заплановано не лише як великий огляд досягнень спорту Росії і для виявлення його проблем, а й як один з етапів підготовки російських спортсменів до Ігор VI Олімпіади, які мали відбутися в 1916 р. у Берліні (проте їх проведенню перешкодила Перша світова війна, що розпочалася у 1914 році).

З огляду на трагічні події (Перша світова війна, жовтневий більшовицький переворот 1917 року у Росії, громадянська війна 1918–1920 рр.) та панування в СРСР комуністичної ідеології в радянський період історії країни події Першої Російської Олімпіади 1913 р. у Києві, як і імена людей, які зуміли підготувати й гідно провести її, а також багато зробили тоді для популяризації і розвитку фізичного виховання і спорту, тривалий час замовчувалися і були у забутті. І лише після розпаду СРСР, що сталося наприкінці 1991 р., та здобуття державної незалежності колишніми союзними республіками (в тому числі Україною і Росією), з'явилися можливості для проведення глибоких і всебічних фундаментальних

наукових досліджень згаданих вище подій 1913 року і для об'єктивної оцінки їх великого значення.

У п'ятому розділі – **«Економічний механізм саморозвитку сучасного олімпійського спорту та соціальна спрямованість його економічних програм»** – відзначається, що олімпійський спорт упевнено перетнув рубіж XX і XXI століть й, незважаючи на світову економічну кризу, йому вдалося не лише зберегти завойовані позиції у сучасному суспільстві, а й суттєво примножити свої досягнення.

Усе це стало можливим не лише внаслідок збігу сприятливих обставин. Об'єктивний аналіз розвитку олімпійського спорту упродовж останніх тридцяти років дозволяє переконатися у тому, що цей історичний період був наповнений інтенсивними пошуками шляхів модернізації олімпійського руху на глобальному, континентальних і національних рівнях. Це стало адекватною відповіддю на нові виклики суспільства, обумовлені процесами політичної та економічної глобалізації й активним вторгненням ринку в сферу спорту.

Перші провісники таких процесів дали про себе знати ще в останні десятиріччя XX століття, що негативно позначилися на економічних показниках олімпійського руху. В 1970-х роках керівні органи олімпійського спорту опинилися в стані, близькому до банкрутства. Майно МОК за станом на 1972 рік оцінювалося всього лише в 2 мільйони доларів США, включаючи 200 тис. дол. США резервного фонду.

Керівництво МОК, що діяло на той час, виявилось не готовим відповісти на виклики часу, спираючись у своїй економічній політиці на неефективну модель. Виникло протиріччя між високою соціальною значущістю олімпійського спорту і низьким рівнем менеджменту, що здійснювався тоді функціонерами МОК.

Перехід до нової економічної моделі, яка відповідала б вимогам ринку, пов'язаний з іменем сьомого президента МОК Хуана Антоніо Самаранча, який очолив цю організацію в 1980 р. та керував нею до 2001 р. Добре усвідомлюючи, що олімпійський рух має управлятися не стільки політичними, скільки економічними механізмами, Самаранч зробив те, що в пресі заслужено назвали «олімпійською революцією»: було широко розгорнуто процеси комерціалізації в олімпійському спорті, а до участі в Олімпійських іграх отримали допуск і спортсмени-професіонали. Крім того, МОК під керівництвом Х. А. Самаранча сформувався і став успішно реалізовуватися ряд ефективних економічних програм, а залучені значні кошти (від телебачення, спонсорів та з інших джерел) використовувалися не тільки для зміцнення фінансової незалежності самого Міжнародного олімпійського комітету, але й для підтримки розвитку спорту в різних країнах.

На початку XXI ст. в основному завершився процес адаптації міжнародного олімпійського руху до нових соціо-економічних реалій і вимог світового ринку. Олімпійський рух виявив себе у новій якості – як реальний самодостатній соціально-економічний феномен із властивим йому внутрішнім механізмом

саморозвитку, що виник у результаті взаємодії комплексу факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Об'єктивні фактори зумовлені соціально-економічною природою «продукту» олімпійського спорту, головним компонентом якого виступають Олімпійські ігри. Загальною тенденцією останніх десятиліть є динамічне зростання цінності Олімпійських ігор, що проявляється у збільшенні прибутків, які учасники олімпійського спорту отримують від реалізації комерційних програм, пов'язаних із підготовкою і проведенням Ігор.

До суб'єктивних факторів саморозвитку олімпійського руху належить діяльність його керівників щодо впровадження ринкових технологій управління структурами олімпійського спорту, зокрема, маркетингу.

Аналіз економічної діяльності організаторів Олімпійських ігор свідчить про те, що величезні кошти, які витрачаються на підготовку міст, що приймають Ігри, для проведення найважливіших спортивних змагань сучасності, матеріалізуються в соціально значущі результати. Головні серед них – стрімкий розвиток соціальної інфраструктури і впровадження передових технологій у різні сфери життя; надання у користування населенню сучасних спортивних споруд і місць активного відпочинку; проведення природоохоронних заходів; підвищення рівня зайнятості населення; активне наповнення місцевих бюджетів за рахунок зростання зовнішніх інвестицій і збільшення потоків туристів.

Успішний розвиток олімпійського руху в ХХІ столітті багато в чому визначатиметься тим, яким чином він зможе відповісти на виклики часу і вирішити протиріччя, притаманні його соціо-економічній природі. Потрібні додаткові зусилля для викорінення «піратського» маркетингу. Необхідно подолати існуюче серед спортсменів прагнення заради перемоги у змаганнях і високих винагород порушувати принципи олімпізму, що проявляється в ігноруванні принципів чесної боротьби, вживанні допінгу та інших заборонених засобів. Потребує модернізації система розподілу доходів, отриманих від реалізації комерційних програм МОК, між різними учасниками олімпійського руху. Важливим завданням є також недопущення суперечностей між економічними й соціальними результатами проведення Олімпійських ігор.

У шостому розділі – **«Спортсмен в олімпійському спорті та у соціальному житті сучасного суспільства»** – показано, що головними фігурами в олімпійському спорті були, є і будуть спортсмени. Це пояснюється тим, що їхня майстерність і спортивні досягнення, спосіб життя і повсякденна поведінка (як під час тренувального процесу та спортивних змагань, так і поза ними) є основою для розвитку олімпійського спорту та прояву в ньому найбільш значущих процесів. Саме спортсменами насамперед породжуються яскраві, унікальні за красою та емоційністю видовища, які приваблюють тисячі людей на трибуни спортивних споруд і мільйони телеглядачів у всіх регіонах нашої планети під час Олімпійських ігор та інших найбільших спортивних змагань. Провідні спортсмени, перемагаючи на міжнародній арені (особливо на Іграх Олімпіад і зимових

Олімпійських іграх), тим самим ефективно сприяють популяризації своїх країн і зростанню їхнього престижу у світовому співтоваристві. Значною є виховна роль спортсменів-олімпійців, які подають приклад для наслідування підростаючим поколінням.

Спорт найвищих досягнень (і особливо один із найяскравіших його проявів – олімпійський спорт) став професією, яка реалізується спортсменами, як правило, у складних, а часто і в екстремальних умовах. Досягнення у спорті (особливо перемоги на Олімпійських іграх і встановлення світових рекордів) народжуються завдяки не лише таланту того чи іншого спортсмена, але і їхньої тривалої, інтенсивної та напруженої праці. Причому для того, щоб процес спортивної підготовки призвів до успішних виступів спортсмена у змаганнях, необхідні наявність оптимальних взаємозв'язків тренувальних і змагальних навантажень із науково обґрунтованими і ретельно підібраними засобами відновлення, раціональним харчуванням, системами наукового, медичного і організаційного забезпечення та належним сучасним матеріально-технічним оснащенням, а також такими факторами, як професійна кваліфікація і педагогічна майстерність тренерів, турбота про соціальний стан спортсменів та різні складові їхнього благополуччя.

Усередині сфери спорту і поза нею існує чимало різних факторів небезпеки для спортсменів, серед яких: нераціонально спланований процес спортивної підготовки, її надмірне форсування; недостатній рівень педагогічної та спеціальної професійної кваліфікації тренерів та їхні негативні особистісні риси; використання у практиці підготовки спортсменів допінгових засобів (заборонених препаратів і заборонених процедур); підвищений травматизм, а також прагнення травмованих спортсменів та їхніх тренерів відновити тренувальні і змагальні навантаження раніше, ніж це рекомендовано медиками для лікування травм і відновлення організму від їх наслідків; необ'єктивність, а часом і тенденційність суддів, що визначають результати змагань у видах спорту із суб'єктивною оцінкою спортивних виступів; все більш зростаюча залежність спортсменів від менеджерів, спонсорів і організаторів змагань тощо.

Серйозні проблеми для спортсменів виникають і через різні негативні фактори, що діють поза сферою спорту найвищих досягнень. До цих факторів належать: виникнення конфліктних ситуацій, пов'язаних із неможливістю для спортсменів поліпшити свої житло-побутові умови, недостатнім фінансовим забезпеченням, часто складними відносинами з керівництвом; відсутність у деяких спортсменів різноманітних духовних інтересів або ж відсутність можливостей для їхнього задоволення; однобічна концентрація на спортивній підготовці – на шкоду їхньому культурному та суспільному життю, освіті тощо.

Міжнародний олімпійський комітет (особливо активно – протягом кількох останніх десятиліть) уживає ряд різних заходів, спрямованих на підвищення ролі спортсменів в олімпійському спорті і в олімпійському русі та на захист спортсменів у соціальному житті суспільства.

Аналогічні за спрямованістю різноманітні заходи вживаються і національними олімпійськими комітетами різних країн і, зокрема, Національним олімпійським комітетом України, діяльність якого у цих сферах спрямована на популяризацію праці спортсменів-олімпійців, на підвищення ефективності їх участі в соціальному житті суспільства, в тому числі й у системі олімпійської освіти й у вихованні підростаючих поколінь, а також на всебічне вдосконалення діяльності тренерів українських спортсменів.

В Україні – за участю як держави, так і Національного олімпійського комітету та інших громадських організацій – створена і функціонує система стимулювання спортсменів і тренерів з олімпійських видів спорту шляхом матеріального (насамперед фінансового) і морального (державні нагороди, почесні звання тощо) заохочення. Паралельно із цим держава і Національний олімпійський комітет України здійснюють різні заходи, спрямовані на соціальний захист спортсменів-олімпійців, їх тренерів і ветеранів олімпійського спорту.

ВИСНОВКИ

1. Сфера життя суспільства Стародавньої Греції, яка ототожнюється з атлетикою (спортом), фізичним вихованням і фізичною культурою, розвивалася під впливом тогочасних релігійних традицій, поглядів і звичаїв древніх греків та їхнього менталітету. Важливою його складовою була агоністика – принцип змагальності, прагнення до перемоги в атлетичних та інших змаганнях. Це, у свою чергу, вимагало від громадян давньогрецьких полісів (міст-держав) регулярного тренування різних фізичних якостей.

2. Зароджені в архаїчний період історії Стародавньої Греції (VIII–VI ст. до н. е.) Олімпійські ігри згодом з місцевого святково-релігійного фестивалю перетворилися на найбільшу подію загальногрецького масштабу. Програма античних Олімпійських ігор у часи їх найвищого розквіту (класичний період давньогрецької історії – V–IV ст. до н. е.) набула завершеності, цілісності та стабільності. Починаючи з IV ст. до н. е. у давньогрецьких Олімпійських іграх поступово відбувався відхід від релігійних вимог і традицій – зі зміщенням акцентування на зростання фактору видовищності атлетичних змагань та підвищення їхньої пишності. В елліністичний період давньогрецької історії (IV–I ст. до н. е.) сформувалася система підготовки атлетів до Олімпійських ігор, причому їх учасники все більше ставали спортсменами-професіоналами. У період, коли Стародавня Греція була завойована Римом (з 146 р. до н. е. і надалі), античні Олімпійські ігри набули нових специфічних рис, які суттєво відрізнялися від тих часів, коли давньогрецькі поліси були незалежними; при цьому ставлення держави до Олімпійських ігор і до Олімпії як святого для греків місця їх проведення багато в чому залежало від особистісних (як позитивних, так і негативних) рис правителів Стародавнього Рима. У III ст. н. е. в Римській імперії почали переважати відцентрові тенденції, почастишали і релігійні конфлікти, насамперед протистояння між

язичництвом і християнством, що негативно позначилося й на античних Олімпійських іграх, які базувалися на язичницьких релігійно-міфологічних постулатах, а римський імператор Феодосій I, який правив наприкінці IV ст. н. е., був прихильником християнства й усіяко прагнув викоринити язичництво, що зрештою і призвело в 394 р. н. е. до заборони Олімпійських ігор.

3. Починаючи з XV ст. н. е. були спроби відродження Олімпійських ігор вже на більш сучасній основі. Соціально-економічні, світоглядні та культурні зміни, що відбувалися в різних країнах у XV–XIX ст. у суспільстві та суспільній свідомості, сприяли відродженню інтересу до давньогрецької спадщини, у тому числі й до античних Олімпійських ігор. Це призвело до того, що в Англії, Франції, Швеції, Греції, США та деяких інших країнах організовувалися різні за формою і змістом «олімпійські» комплексні спортивні змагання, а у 1894 р. – до формування олімпійського руху під егідою Міжнародного олімпійського комітету, обраного на установчому конгресі в Парижі, і до прийняття рішення про проведення у 1896 р. в Афінах Ігор I Олімпіади сучасності.

4. На всі напрями діяльності Міжнародного олімпійського комітету, починаючи з його утворення в 1894 р. і до наших днів, істотний, а нерідко і вирішальний вплив мав той чи інший президент МОК, який реалізовував свої погляди, переконання й світогляд у конкретних складових політики МОК і у практичних аспектах його діяльності. Саме від цих факторів при кожному з восьми президентів МОК (1894–2013 рр.) багато в чому залежали процеси, що відбувалися в олімпійському русі та олімпійському спорті, і зміни в ставленні до них у світовому співтоваристві.

5. При різних президентах МОК по-різному вирішувались Міжнародним олімпійським комітетом такі аспекти його діяльності, як формування олімпійської системи, організаційні основи олімпійського руху, підготовка та проведення Олімпійських ігор, розвиток програм Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор, принципи аматорства в олімпійському спорті та допуск спортсменів-професіоналів на Олімпійські ігри, незалежність олімпійського руху, його протидія зовнішнім і внутрішнім руйнівним факторам, економічні складові розвитку олімпійського спорту і його комерціалізація, ставлення до жіночого спорту, олімпійська освіта, поширення олімпійських ідеалів і принципів.

6. Генерал Олексій Дмитрович Бутовський у завершальному десятиріччі XIX ст. був уже відомим як у Росії, так і за її межами досвідченим фахівцем у галузі фізичного виховання і спорту, причому не лише теоретиком, а й практиком: чимало його прикладних розробок успішно реалізовувалися у згаданих сферах. Усе це, як і одноставність у поглядах, багато в чому сприяло співпраці П'єра де Кубертена і О. Д. Бутовського, а згодом втілювалося у залученні Олексія Дмитровича до реалізації ідеї відродження Олімпійських ігор у сучасних умовах та на міжнародному рівні. Наслідком цього стала участь О. Д. Бутовського у підготовці до установчого конгресу 1894 р. у Парижі та обрання цього російського генерала до першого складу Міжнародного олімпійського комітету, а також присутність О. Д. Бутовського як

члена МОК на Іграх I Олімпіади сучасності, що яскраво та всебічно відтворено у його праці «Афіни навесні 1896 року».

7. О. Д. Бутовський відіграв велику роль у розвитку фізичного виховання, спорту та олімпійського руху в Російській імперії (до складу якої тоді входила і значна частина території нинішньої України). У його численних наукових і методичних працях та в підготовлених ним практичних рекомендаціях поєднувалися великий власний досвід і найкраще з того, що він почерпнув під час відвідування кількох європейських країн (Швеції, Франції, Англії тощо). При цьому генерал Бутовський і після виходу у відставку з поста члена МОК для Росії (у 1900 р.) не втратив інтересу до проблем олімпійського руху, олімпійського спорту та фізичного виховання, беручи участь у різних міжнародних конгресах (1905–1910 рр.), присвячених проблематиці цих сфер.

8. У роки радянської влади ім'я і праці уродженця Полтавщини Олексія Дмитровича Бутовського (дворянина за походженням, генерала царської армії, знаного військового діяча, відзначеного багатьма нагородами, а тому ідеологічно чужого для партійно-державного керівництва СРСР) після його смерті (1917 р.) тривалий час було піддано замовчуванню і майже повному забуттю. Тільки після розпаду СРСР (1991 р.) і здобуття колишніми союзними республіками державної незалежності ім'я такого видатного діяча, як О. Д. Бутовський, повернулося до вітчизняної історичної та іншої літератури. Одним з помітних проявів цього стали проведені за ініціативи НОК України, Олімпійської академії України, Національного університету фізичного виховання і спорту України та за підтримки МОК пошук (в архівах, бібліотеках і музеях різних країн), систематизація, узагальнення і видання у 2009 р. повного (у чотирьох томах) зібрання творів О. Д. Бутовського.

9. Проведена в серпні 1913 р. у Києві Перша Російська Олімпіада, столітній ювілей якої було відзначено вітчизняною спортивною громадськістю влітку 2013 р., оцінюється фахівцями з історії олімпійського спорту і олімпійського руху як вагома подія, що не тільки стала першою репетицією спортсменів Російської імперії до Ігор VI Олімпіади, які повинні були проходити у 1916 р. у Берліні (однак не відбулися через Першу світову війну), а й сприяла підвищенню інтересу населення країни до занять різними видами спорту. Підготовці до Першої Російської Олімпіади, вирішенню пов'язаних із цим проблем (організаційних, фінансових тощо), а також успішному її проведенню сприяли енергія і зусилля голови Комітету Всеросійської виставки 1913 р. графа Олександра Тишкевича, голови Київського олімпійського комітету доктора Олександра Анохіна та інших ентузіастів.

10. На початку XXI ст. в основному завершився процес адаптації міжнародного олімпійського руху до нових соціально-економічних реалій і вимог світового ринку. Олімпійський рух виявив себе у новій якості – як реальний самодостатній соціально-економічний феномен із властивим йому внутрішнім механізмом саморозвитку, що виник унаслідок взаємодії комплексу об'єктивних і суб'єктивних факторів. Об'єктивні фактори впливають із соціально-економічної

природи «продукту» олімпійського спорту, головним компонентом якого виступають Олімпійські ігри; причому динамічне зростання їхньої цінності є загальною тенденцією останніх десятиліть, що відображається у збільшенні доходів учасників олімпійського спорту від реалізації комерційних програм, пов'язаних з підготовкою та проведенням Ігор. До суб'єктивних факторів саморозвитку олімпійського руху належить діяльність його керівників, які забезпечили впровадження ринкових технологій управління структурами олімпійського спорту (зокрема, маркетингу).

11. Аналіз економічної діяльності організаторів Олімпійських ігор свідчить про те, що величезні кошти, які витрачаються на підготовку міст, що приймають ці Ігри, до проведення найважливіших спортивних змагань сучасності, матеріалізуються у соціально значущі результати. Серед них головними є стрімкий розвиток соціальної інфраструктури, надання населенню в користування сучасних спортивних споруд і місць для активного відпочинку, проведення природоохоронних заходів, підвищення рівня зайнятості населення, активне наповнення місцевих бюджетів за рахунок зростання зовнішніх інвестицій і збільшення потоку туристів.

12. У ХХІ ст. подальший розвиток олімпійського руху багато в чому буде визначатися тим, як він зможе відповісти на виклики часу та вирішити протиріччя, властиві соціально-економічній природі цієї сфери. Зокрема, будуть потрібні додаткові зусилля для викорінення «піратського» маркетингу. Необхідно буде подолати прагнення, що не так вже рідко існує серед спортсменів, заради перемоги у змаганнях і високих винагород порушувати принципи олімпізму, у тому числі ігнорувати постулати чесної спортивної боротьби, застосовувати допінг та інші заборонені засоби. Потребує модернізації система розподілу між учасниками олімпійського руху доходів, отримуваних МОК від реалізації комерційних програм. Важливим завданням є також недопущення і усунення протиріч між економічними та соціальними результатами проведення Олімпійських ігор.

13. Головними постатями в олімпійському спорті були, є і будуть спортсмени, завдяки яким народжуються такі хвилюючі, унікальні за красою та емоційністю видовища, як Олімпійські ігри, а спорт найвищих досягнень (і перш за все його найяскравіший прояв – олімпійський спорт) став професією, яку спортсмени реалізують переважно в складних (а часто і екстремальних) умовах, спортивні перемоги (особливо на Олімпійських іграх) народжуються не лише завдяки таланту того чи іншого спортсмена, а й внаслідок його величезної, інтенсивної та напруженої праці. З урахуванням усього цього необхідним є наявність оптимальних взаємозв'язків тренувальних і змагальних навантажень із ретельно підібраними та науково обґрунтованими засобами відновлення, раціональним харчуванням, системами наукового, медичного, матеріально-технічного й організаційного забезпечення та з такими факторами, як професійна кваліфікація і педагогічна майстерність тренерів, реальна турбота про належний соціальний стан спортсменів та різні складові їхнього добробуту.

14. Чимало небезпек для спортсменів породжуються різними негативними факторами, які існують як усередині сфери спорту, так і поза нею. З огляду на це слід усіляко оберегати спортсменів від небезпек, що виникають через такі фактори у сфері спорту, як нераціонально спланований процес спортивної підготовки (з її надмірним форсуванням тощо), використання у практиці підготовки спортсменів різних заборонених засобів, недостатній рівень кваліфікації тренерів та їх негативні особистісні риси, підвищений травматизм, необ'єктивне (а часом і тенденційне) суддівство спортивних змагань, все більш зростаюча залежність спортсменів від менеджерів, спонсорів, організаторів змагань тощо. Серйозні проблеми для спортсменів породжуються і факторами, що виникають поза сферою спорту, зокрема, через неможливість поліпшити житло-побутові умови, недостатнє фінансове забезпечення, через складні відносини з керівництвом, а також через відсутність у спортсмена різноманітних духовних інтересів або ж можливостей для їх задоволення, через його нехтування участю у культурному та громадському житті, одержанням освіти тощо.

15. Міжнародний олімпійський комітет реалізує (особливо активно – протягом останніх десятиліть) різні заходи, спрямовані на підвищення ролі спортсменів в олімпійському спорті та олімпійському русі, на захист спортсменів у соціальному житті суспільства (як під час їхніх виступів у спорті найвищих досягнень, так і після завершення спортивної кар'єри). Аналогічні заходи здійснюються і національними олімпійськими комітетами, зокрема, і в Україні, де діяльність НОК у цій сфері спрямована на популяризацію праці українських спортсменів-олімпійців і на підвищення ефективності їх участі в соціальному житті суспільства (у тому числі у системі олімпійської освіти та у вихованні підростаючих поколінь). В Україні – за участю як держави, так і Національного олімпійського комітету – створена та функціонує система матеріального і морального стимулювання спортсменів і тренерів з олімпійських видів спорту. Паралельно з цим держава і НОК України реалізують різні заходи, спрямовані на соціальний захист спортсменів-олімпійців, їхніх тренерів та ветеранів олімпійського спорту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ З ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Бубка С. Н. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние: монография / С. Н. Бубка. – К.: Олимп. лит., 2012. – 260 с.
2. Bubka S. Olympic Sport in Society: History of Development and the Current Status / S. Bubka. – Kyiv: Olympic literature, 2013. – 256 p.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Бубка С. Н. Достижения и уроки Ванкувера / С. Н. Бубка // Наука в олимп. спорте. – 2011. – № 1 – 2. – С. 7–26.

2. Бубка С. Н. Древнегреческие истоки олимпизма / С. Н. Бубка // Физ. воспитание студ. – 2011. – № 5. – С. 3–7. (Видання, яке включене до міжнародної наукометричної бази *IndexCopernicus*).

3. Бубка С. Н. Из досвіду діяльності організаційного комітету XXI зимових Олімпійських ігор у Ванкувері / С. Н. Бубка // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2011. – № 2. – С. 3–7.

4. Бубка С. Н. Соціальна спрямованість економічних програм у сучасному олімпійському спорті / С. Н. Бубка // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2011. – № 4. – С. 75–78.

5. Бубка С. Н. Современный олимпийский спорт: экономический механизм саморазвития / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2011. – № 12. – С. 17–24. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus*, *DOAJ (Directory of Open Access Journals)*).

6. Бубка С. Н. Підсумки виступу збірних команд України у зимових видах спорту в 2011 році та напрями вдосконалення олімпійської підготовки спортсменів України / С. Н. Бубка // Актуал. пробл. фіз. культури і спорту. – 2011. – Вип. 20, № 1. – С. 3–11.

7. Бубка С. Н. Римский период в истории древнегреческих Олимпийских игр / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 1. – С. 30–37. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus*, *DOAJ (Directory of Open Access Journals)*).

8. Бубка С. Н. Пять веков пути к олимпийскому возрождению / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 2. – С. 12–20. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus*, *DOAJ (Directory of Open Access Journals)*).

9. Бубка С. Н. Многогранная жизнь: кадровый военный, педагог теоретик и практик физического воспитания, исследователь, деятель олимпийского движения [об А. Д. Бутовском] / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 3. – С. 6–11. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus*, *DOAJ (Directory of Open Access Journals)*).

10. Бубка С. Н. Вклад Алексея Бутовского в теорию и практику физического воспитания в российских военно-учебных заведениях и в войсках вооруженных сил России / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 4. – С. 5–8. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus*, *DOAJ (Directory of Open Access Journals)*).

11. Бубка С. Н. А. Д. Бутовский о системе физического воспитания в Швеции / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 5. – С. 5–9. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus*, *DOAJ (Directory of Open Access Journals)*).

12. Бубка С. Н. Алексей Бутовский о системе физического воспитания во Франции / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 6. – С. 5–11. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus, DOAJ (Directory of Open Access Journals)*).

13. Бубка С. Н. А. Д. Бутовский о системе физического воспитания в Англии / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 7. – С. 5–9. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus, DOAJ (Directory of Open Access Journals, Ulrich's Periodicals Directory)*).

14. Бубка С. Н. Роль Алексея Бутовского в становлении олимпийского движения / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 8. – С. 5–8. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus, DOAJ (Directory of Open Access Journals, Ulrich's Periodicals Directory)*).

15. Бубка С. Н. Взгляды Алексея Бутовского на развитие физического воспитания и спорта / С. Н. Бубка // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 9. – С. 5–8. (Видання, яке включене до міжнародних наукометричних баз: *IndexCopernicus, DOAJ (Directory of Open Access Journals, Ulrich's Periodicals Directory)*).

16. Бубка С. Н. Древнегреческие Олимпийские игры: периоды расцвета и упадка / С. Н. Бубка // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 1. – С. 121–126.

17. Бубка С. Н. Античные Олимпийские игры в Древней Греции под властью Рима / С. Н. Бубка // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 2. – С. 115–121.

18. Бубка С. Н. От возрождения олимпийских идей и традиций – к возрождению Олимпийских игр / С. Н. Бубка // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 3. – С. 102–110.

19. Бубка С. Н. Организационные основы олимпийского движения, подготовки и проведения олимпийских игр и специфика деятельности МОК по формированию международной олимпийской системы в зависимости от особенностей личности, взглядов и убеждений президентов МОК / С. Н. Бубка // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2012. – № 4. – С. 105–118.

20. Бубка С. Н. Отношение руководства МОК к женскому спорту и к участию женщин-спортсменок в олимпийских играх – в зависимости от взглядов каждого из президентов МОК на эту проблему / С. Н. Бубка // Спорт. медицина. – 2012. – № 2. – С. 3–13.

21. Бубка С. Н. Система державного заохочення спортсменів і тренерів в олімпійському спорті в Україні / С. Н. Бубка, М. В. Дутчак // Спорт. вісн. Придніпров'я. – 2012. – № 3. – С. 3–17. *Особистий внесок здобувача полягає у*

постановці досліджуваної проблеми, систематизації наукових даних та їх поданні.

22. Бубка С. Н. Развитие программ Игр Олимпиад и зимних Олимпийских игр при различных президентах МОК / С. Н. Бубка // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у суч. суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 3 (19). – С. 7–13.

23. Бубка С. Н. Олимпийское образование, распространение олимпийских идеалов и принципов в жизни мирового сообщества усилиями Международного олимпийского комитета – при различных президентах МОК – совместно с Международной олимпийской академией, национальными олимпийскими комитетами и другими международными и национальными организациями / С. Н. Бубка // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у суч. суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 4 (20). – С. 7–12.

24. Бубка С. Н. Стимулювання спортсменів і тренерів з олімпійських видів спорту в Україні шляхом морального заохочення / С. Н. Бубка, М. В. Дутчак // Актуал. пробл. фіз. культури і спорту. – 2012. – Вип. 23, № 1. – С. 3 – 12. *Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні актуальності проблеми, пошуку шляхів її вирішення, формулюванні основних ідей.*

25. Бубка С. Н. Підсумки Ігор XXX Олімпіади в Лондоні та перспективи виступу збірних команд України на Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. У Ріо-де-Жанейро / С. Н. Бубка // Актуал. пробл. фіз. культури і спорту. – 2012. – Вип. 24, № 2. – С. 3–29.

26. Бубка С. Н. Алексей Бутовский: жизненный путь и творческое наследие / С. Н. Бубка // Наука в олимп. спорте. – 2013. – № 1. – С. 4 – 26.

27. Бубка С. Н. Первая Российская Олимпиада / С. Н. Бубка, М. М. Булатова // Наука в олимп. спорте. – 2013. – № 2. – С. 5–10. *Особистим внеском здобувача є пошук та інтерпретація інформації, формулювання основних ідей і визначення історичного значення Першої Російської Олімпіади.*

Статті у наукових періодичних виданнях інших країн:

1. Бубка С. Н. Коммерциализация олимпийского спорта и современная экономическая политика МОК / С. Н. Бубка // Теория и методика физ. культуры. – 2011. – № 2. – С. 62–70. *(Наукове періодичне видання Казахстану).*

2. Бубка С. Н. Олимпийский спорт в XXI веке: новое социоэкономическое измерение / С. Н. Бубка // Теория и практика физ. культуры. – 2011. – № 9. – С. 94–100. *(Наукове періодичне видання Росії).*

3. Бубка С. Н. Экономическая политика МОК в контексте реалий нового века / С. Н. Бубка // Фан-спорта. – 2012. – №1. – С.42 – 45. *(Наукове періодичне видання Узбекистану).*

4. Бубка С. Н. Олимпийский спорт в условиях глобального рынка: источники развития / С. Н. Бубка // Фан-спорта. – 2012. – № 3. – С. 43–47. (*Наукове періодичне видання Узбекистану*).

5. Бубка С. Н. Роль А. Д. Бутовского в развитии физического воспитания, спорта и олимпийского движения в России / С. Н. Бубка // Физ. культура: воспитание, образование, тренировка. – 2012. – № 3. – С. 2–6. (*Наукове періодичне видання Росії*).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

1. Бубка С. Н. Социально-экономические аспекты развития олимпийского спорта в XXI веке / С. Н. Бубка // Sportul Olimpic si sportul pentru toti : Materialele Congresului St. Intern.: [in vol.] / col. red.: V. Manolachi, S. Danail. – Ch.: USEFS, 2011. – P. 37–42.

2. Bubka S. The Olympic Sponsorship in the XXI Century / S. Bubka, Y. Michuda // Proceeding Book. XVI International Scientific Congress «Olympic Sports and Sport for All» and VI International Scientific Congress «Sport, Stress, Adaptation», 17–19 May 2012. – P. 727–730. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі та теоретичному узагальненні матеріалу, формулюванні висновків.*

3. Bubka S. N. Olympic Sports in XXI Century: Contradictions of social and economic essence / S. Bubka, Y. Michuda // Proceeding Book. XVI International Scientific Congress «Olympic Sports and Sport for All» and VI International Scientific Congress «Sport, Stress, Adaptation», 17–19 May 2012. – P. 779–782. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці досліджуваної проблеми та пошуці шляхів її вирішення.*

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Бубка С. Н. Хуан Антонио Самаранч / С. Н. Бубка, В. Н. Платонов // Олимпийский спорт: в 2-х т. / под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. лит., 2009. – Т. 1. – С. 325–340. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі й теоретичному узагальненні матеріалу, написанні основної частини роботи.*

2. Бубка С. Н. Жак Рогге / С. Н. Бубка, В. Н. Платонов // Олимпийский спорт: в 2-х т. / под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. лит., 2009. – Т. 1. – С. 341–359. *Особистий внесок здобувача полягає у систематизації наукових даних і написанні основної частини роботи.*

3. Бубка С. Н. Основополагающие принципы олимпийского спорта и структура международной олимпийской системы / С. Н. Бубка, В. Н. Платонов // Олимпийский спорт: в 2-х т. / под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. лит., 2009. – Т. 2. – С. 134–145. *Особистий внесок здобувача полягає у пошуці, систематизації наукової інформації та її поданні.*

4. Бубка С. Н. Международный олимпийский комитет и основы его деятельности / С. Н. Бубка, В. Н. Платонов // Олимпийский спорт: в 2-х т. /

под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. лит., 2009. – Т. 2. – С. 146–167. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі та інтерпретації результатів дослідження.*

5. Бубка С. Н. Национальные олимпийские комитеты / С. Н. Бубка, В. Н. Платонов // Олимпийский спорт: в 2-х т. / под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. лит., 2009. – Т. 2. – С. 168–176. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі наукових та документальних джерел, узагальненні українського та міжнародного досвіду.*

6. Бубка С. Н. Международные спортивные федерации / С. Н. Бубка, В. Н. Платонов // Олимпийский спорт: в 2-х т. / под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. лит., 2009. – Т. 2. – С. 177–183. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі інформації, аналізі та узагальненні матеріалів.*

7. Бубка С. Н. Континентальные, региональные и другие игры / С. Н. Бубка, В. Н. Платонов // Олимпийский спорт: в 2-х т. / под общ. ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимп. лит., 2009. – Т. 2. – С. 184–205. *Особистим внеском автора є аналіз та теоретичне узагальнення матеріалу, написання основної частини роботи.*

8. Бубка С. Н. Предисловие к собранию сочинений А. Д. Бутовского / С. Н. Бубка, М. М. Булатова // Бутовский А. Д. Собрание сочинений: в 4 т. – К.: Олимп. лит., 2009. Т. 1. – С. 9–23. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці досліджуваної проблеми, систематизації наукових даних та історичних матеріалів.*

9. Bubka S. N. A. Butovsky / S. N. Bubka, M. M. Vulatova. – Kyiv: Olimpiyska literature, 2012. – 223 p. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці досліджуваної проблеми, систематизації наукових даних та історичних матеріалів.*

10. Бубка С. Олімпійське сузір'я України. Атлети / С. Бубка, М. Булатова. – К.: Олімп. л-ра, 2010. – 166 с. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі та систематизації інформації.*

11. Bubka S. Olympic constellation of Ukraine. Athletes / S. Bubka, M. Vulatova. – Kyiv: Olimpiyska literature, 2010. – 166 p. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі та систематизації інформації.*

12. Бубка С. Олімпійське сузір'я України. Тренери / С. Бубка, М. Булатова. – К.: Олімп. літ-ра, 2011. – 252 с. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі та систематизації інформації.*

13. Bubka S. Olympic constellation of Ukraine. Coaches / S. Bubka, M. Vulatova. – Kyiv: Olimpiyska literature, 2011. – 252 p. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі та систематизації інформації.*

14. Бубка С. Н. Ігри, що підкорили світ / С. Н. Бубка, М. М. Булатова. – К.: Літера, 2011. – 131 с. *Особистий внесок здобувача полягає у систематизації та інтерпретації даних, написанні основної частини роботи.*

15. Булатова М. М. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры / М. М. Булатова, С. Н. Бубка. – К.: Олимп. лит., 2012. – 408 с. *Особистим внеском здобувача є аналіз і теоретичне узагальнення матеріалу, формулювання висновків.*

16. Булатова М. М. Олимпийские игры. 1896–1972 / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2012. – 496 с. *Особистий внесок здобувача полягає у систематизації наукових, історичних даних та їх поданні.*

17. Булатова М. М. Олимпийские игры. 1976–2012 / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2012. – 506 с. *Особистий внесок здобувача полягає у систематизації наукових, історичних даних та їх поданні.*

18. Бубка С. Н. Киев-1913. Первая Российская Олимпиада / С. Н. Бубка, М. М. Булатова. – К.: Олимп. лит., 2013. – 232 с. *Особистий внесок здобувача полягає у пошуку та інтерпретації інформації, формулюванні основних ідей і визначенні історичного значення Першої Російської Олімпіади.*

АНОТАЦІЇ

Бубка С. Н. Олімпійський спорт: давньогрецька спадщина та сучасний стан. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2013.

У дисертаційній роботі подано історію розвитку, сучасний стан і місце олімпійського руху та Олімпійських ігор у світі з урахуванням усієї сукупності процесів і явищ як у сфері власне олімпійського спорту, так і у всій навколишній різноманітній і суперечливій дійсності. Усунено однобічність у висвітленні Олімпійських ігор Стародавньої Греції. Докладно вивчено багатовіковий процес відродження Олімпійських ігор, що вдало завершився П'єром де Кубертенем наприкінці ХІХ ст. Здійснено аналіз діяльності президентів МОК стосовно комплексу найважливіших складових олімпійського руху. Вивчено й обґрунтовано діяльність із фізичного виховання і олімпійського спорту видатного вітчизняного фахівця генерала О. Д. Бутовського. Досліджено події та проблеми, пов'язані з підготовкою і проведенням у 1913 році у Києві Першої Російської Олімпіади. Проаналізовано соціальні та економічні основи сучасного олімпійського спорту, які забезпечують його авторитет, стабільність і незалежність. Охарактеризовано роль і місце видатних спортсменів в олімпійському спорті, фактори ризику, характерні для спорту найвищих досягнень як професії, проблеми соціального захисту спортсменів.

Ключові слова: Олімпійські ігри, олімпійський спорт, олімпізм, історія та сучасність, видатні особистості, економічний механізм саморозвитку.

Бубка С. Н. Олимпийский спорт: древнегреческое наследие и современное состояние. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01 – олимпийский и профессиональный спорт. – Национальный университет физического воспитания и спорта Украины, Киев, 2013.

Диссертация посвящена решению актуальной проблемы – представлению истории развития и современного состояния олимпийского движения и Олимпийских игр как важной части общественной жизни с учётом всей совокупности процессов и явлений как в сфере собственно олимпийского спорта, так и в окружающей его разнообразной и противоречивой действительности; устранению односторонности в освещении богатого наследия древнегреческих Олимпийских игр, процесса их возрождения и современного состояния; выявлению причин авторитета, стабильности и независимости олимпийского движения в современном мире и обоснованию путей дальнейшего повышения его значимости. Подвергнуто изучению место античных Олимпийских игр в истории Древней Греции как в течение длительного периода её независимого развития, так и периода, когда Древняя Греция находилась под властью Древнего Рима и входила в состав Римской империи.

Всесторонне охарактеризован процесс возрождения Олимпийских игр как составной части древнегреческой цивилизации, идеалы и ценность которой во многом предопределяло развитие европейских стран в эпоху Возрождения и последующего Нового времени – периода раскрепощения человека, гуманизации общества, развития культуры, искусства, образования, а также всего того, что в дальнейшем будет названо физическим воспитанием и спортом. Показано, что в течение почти пятивекового пути был заложен фундамент, на котором Пьеру де Кубертену вместе с его сторонниками удалось возродить Олимпийские игры как событие международного масштаба.

Подвергнута обобщению политика Международного олимпийского комитета и показана роль его президентов в отношении всех важнейших направлений развития олимпийского движения и Олимпийских игр на современном этапе, начиная с проблем, связанных с формированием и деятельностью Международной олимпийской системы и проведением Олимпийских игр и заканчивая многими вопросами, касающимися политизации и коммерциализации Олимпийских игр, изменениям в их спортивных программах, участия женщин в Играх и др.

Возрождено творческое наследие генерала А. Д. Бутовского, соратника Пьера де Кубертена, члена первого состава Международного олимпийского комитета, выдающегося отечественного специалиста в сфере физического воспитания и олимпийского спорта, незаслуженно преданное почти полному забвению в советский период современной истории.

Всесторонне проанализированы и обобщены процессы подготовки и проведения Первой Российской Олимпиады, состоявшейся в Киеве в 1913 году, и показана ее роль не только как смотра спортивных достижений в Российской империи, но и как важнейшего мероприятия в подготовке к Играм VI Олимпиады, которые должны были состояться в 1916 году.

Подвергнута подробному анализу экономическая политика МОК, приведшая к его финансовой независимости и возможности реализации широкомасштабных программ, направленных на развитие олимпийского движения, популяризацию, рост авторитета и социальной значимости Олимпийских игр, распространение идеалов и ценностей философии олимпизма в жизни мирового сообщества. Охарактеризован экономический механизм саморазвития современного олимпийского спорта, гарантирующий ему финансовую стабильность, независимость и устойчивость к неблагоприятным внешним факторам кризисного характера.

Рассмотрена деятельность спортсменов и тренеров, обеспечивших высокий уровень достижений и авторитет украинского олимпийского спорта на международной спортивной арене; охарактеризован спорт высших достижений как профессиональная сфера, представлены её риски и угрозы для спортсменов; изложена позиция НОК Украины, направленная на повышение авторитета и расширение роли спортсменов в обществе, социальную защиту спортсменов и тренеров.

Ключевые слова: Олимпийские игры, олимпийский спорт, олимпизм, история и современность, выдающиеся личности, экономический механизм саморазвития.

Bubka S.N. Olympic sport: an ancient Greek heritage and modern state. – A manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Science in Physical Education and Sport in speciality 24.00.01 – Olympic and professional sport. – National University of Physical Education and Sport of Ukraine, Kiev, 2013.

The dissertation presents the history of development, the modern state and the place of the Olympic Movement and the Olympic Games in the world with consideration of the complex of processes and phenomena in a sphere of Olympic sport itself, and throughout the diverse and contradictory reality surrounding it. The issue with one-sided coverage of ancient Olympics is resolved. The centuries-old process of revival of the Olympic Games, which was successfully completed in the late XIX century by Pierre de Coubertin, is studied in detail. Activities of the IOC Presidents related to the set of the most important components of the Olympic movement are analyzed. The work of an outstanding educator General A. D. Butowsky in the field of physical education and the Olympic sport is analyzed and widely covered. The events and issues related to the preparation and holding of the first Russian Olympics in Kiev in 1913 are investigated. The social and economic foundations of the modern Olympic sport providing its authority, stability and independence are analyzed. The role and place of

outstanding athletes in the Olympic sport, the risk factors typical of high performance sport as a profession, and problems of athletes social protection are analyzed.

Keywords: Olympic games, Olympic sport, Olympism, history and modern time, outstanding personalities, economic mechanisms of self-development.

Підписано до друку 24.02.2014 р. Формат 60х90/16.
Ум. друк. арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 1,9.
Тираж 100. Зам. 11.

ТОВ «Друкарня «Літера»
Свідоцтво ДК № 2837 від 24.04.2007 р.
04119, м. Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 8
Тел.: 502-68-08